

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשסג

ערב שבת קודש
פרשת תצווה / זכור
י' באדר ה'תשס"ט
שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

היא ספק מוקפת חומה¹²⁷.
בערי הפרזות: אין אומרים תחנון ואסור בהספד
ובתענית. מרבין קצת במשתה ושמחה¹²⁸.
בערי הפרזות (ומחר גם בירושלים) יש להוסיף
היום בשמחה רבה מזו של יום הפורים עצמו; ביום ט"ז
- שמחה גדולה יותר, וכן בכל יום ויום מימי החודש,
עד שביום האחרון דחודש אדר צריכה להיות שמחה
מופלגת ביותר¹²⁹.

(127 לקוטי שיחות כרך כ"ט עמ' 423.
128) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע סי' תרצ"ו ס"ג, רמ"א סי' תרצ"ה
ס"ב. אך בשיחות קודש תשכ"ז ח"א עמ' 482 איתא, שכיוון שצ"ל
לפנים משורת הדין, צריך שתהיה הרבה שמחה, עיי"ש.
129) לקוטי שיחות כרך ג עמ' 1274. ומבאר: אף שבנוגע לקריאת
המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו בחודש, אבל הציווי
"מרבין בשמחה" נוגע לכל ימי החודש, וכלשון חז"ל "משכנס
אדר", וכמו שנאמר: "החודש אשר נהפך להם". ואם כן... כאשר
השמחה היא באותה המידה שבימים הקודמים, בלי הוספה

וריבוי, אינה שלימות השמחה, כיוון שנתיישנה (שלכן לברכת
חתנים צריך בכל פעם 'פנים חדשות').
130) 'אוצר' עמ' רפו, מסיום שיחות פורים תשד"מ ותשמ"ה,
ומשיחת ש"פ פרה תשמ"ה.
131) שם, משיחת פורים תשמ"ו.
132) שיחת ש"פ פרה תשל"א.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע"י ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

" באדר ה'תשס"ט – י"ז באדר ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י' באדר	הל' מכירה פרק ד-ו.	הל' סנהדרין פרק ו.	מ"ע רמא.
ש"ק	י"א באדר	פרק ז-ט.	פרק ז.	מל"ת רנ.
א'	י"ב באדר	פרק י-יב.	פרק ח.	מל"ת רנ.
ב'	י"ג באדר	פרק יג-טו.	פרק ט.	מל"ת רנא.
ג'	י"ד באדר	פרק טו-יח.	פרק י.	מל"ת רנא.
ד'	ט"ו באדר	פרק יט-כא.	פרק יא.	מל"ת רנג.
ה'	ט"ז באדר	פרק כב-כד.	פרק יב.	מל"ת רנג.
ו'	י"ז באדר	פרק כה-כו.	פרק יג.	מל"ת רנב.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר***		זמן זריחה	זמן ק"ש	זריחה	זמן תפילין	זמן ציצית	זמן זריחה	זמן זריחה	זמן זריחה	זמן זריחה
	120 לפני	72 לפני									
ו', י' באדר	4.01	4.48	5.09	6.04	6.04	5.09	4.48	4.01	5.43.5	12.22	11.52
ש"ק, י"א באדר	4.00	4.47	5.08	6.03	6.03	5.08	4.47	4.00	5.44.3	12.21	11.51
א', י"ב באדר	3.58	4.46	5.07	6.02	6.02	5.07	4.46	3.58	5.45.0	12.21	11.51
ב', י"ג באדר	3.57	4.44	5.06	6.00	6.00	5.06	4.44	3.57	5.45.7	12.21	11.51
ג', י"ד באדר	3.56	4.43	5.05	5.59	5.59	5.05	4.43	3.56	5.46.5	12.21	11.51
ד', ט"ו באדר	3.54	4.42	5.03	5.58	5.58	5.03	4.42	3.54	5.47.2	12.20	11.50
ה', ט"ז באדר	3.53	4.41	5.02	5.57	5.57	5.02	4.41	3.53	5.47.9	12.20	11.50
ו', י"ז באדר	3.52	4.39	5.01	5.56	5.56	5.01	4.39	3.52	5.48.6	12.20	11.50

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסיודרו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
תצווה / זכור	5:05	6:18	5:20	6:20	5:11	6:19	5:23	6:21
כי תשא / פרה	5:10	6:23	5:25	6:25	5:16	6:24	5:28	6:25

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש-שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (=כיסונים ממולאים בבשר) בסעודת פורים¹¹⁶.

"בנוגע להתועדויות במשך המעתי-לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל-דרך זה בנוגע לכל בני-ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות על-פי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"¹¹⁷.

"יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועל-אחת-כמה-יזכמה) בארצנו הקדושה, על דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן ד'ברוב עם הדרת מלך'... בנוגע ל'משתה ושמחה' - אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בביתו, עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'ברוב עם' לאחרי הסעודה בביתו עם בני משפחתו"¹¹⁸.

בבית-חינוך, לאחר הסעודה של כל אחד בביתו, מתועדים שוב בלילה, כיוון שגם ב'עד דלא ידע' יש דרגות זו למעלה מזו, ויש להתייגע כדי להגיע ל'לא ידע' באופן נעלה יותר"¹¹⁹.

מנהג האדמו"ר - "מאמר דא"ח בתוך הסעודה"⁸⁴. הגנרה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה - בתוקפה עומדת (לכאורה) גם בפורים¹²⁰. אבל היו פעמים ש"ק אדמו"ר ביקש בהתועדויות דפורים או דשבת-קודש שלאחריו¹²¹, שעל-כל-פנים אחד המסובים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה

חשמ"ל [חנפים, שקרנים, מספרי-לשון-הרע, לצים].
 116 ראה ספר-המנהגים עמ' 58, 'אוצר' עמ' רעז.

117 'התועדויות' תש"ג ח"ב עמ' 372. אמנם היו פעמים שהורה הרבי לקיים 'עד-דלא-ידע' כפשוטו [אך ביחס לבחורים היתה הסתייגות מכך גם לפני ה'גזירה', ראה 'התועדויות' תשי"ב ח"ב עמ' 45, וכמוכן לאחריה גם כשהורה כ"ל, כגון בפורים תשל"א] וה'גזירה' הידועה להגבלה ב'משקה' נדחתה על-ידו לאותה שעה. וכנראה לזה הכוונה בשיחת ש"פ שמיני תשמ"א (הקטע השייך לזה נתקף גם בס' 'אשכילה בדרך תמים' עמ' 181). וראה 'אוצר' עמ' רצ, ובכרך אלוילת-שרי עמ' ססט-שע בקשר לשמחת-תורה.

118 ספר השיחות תשמ"ה כרך ט, עמ' 335.
 119 'התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך. בספר-השיחות תש"ג ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התועדויות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'זוקה', עיי"ש.

120 **כמפורסם** בכ"מ, ומזה במענה ב'יחידות' שנדפס בס' היכל-מנחם כרך ג עמ' רנח.

121 כגון 'התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1478.

ידי חוכה את כל הציבור¹²².

"פורים-תורה" איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של "תורה", ככל ענייני התורה¹²³.

בהתועדויות פורים, נהג הרבי לעשות מגביית עבור 'קופת רבינו'¹²⁴.

לקראת סיום ההתועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל לדאוג למעות-חישין, מזון ולבוש, כיוון שמיום הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"¹²⁵.

נוהגים לשיר 'האפ קאזאק'¹²⁶.

* מי שלא שמע את המגילה, יש לקרוא אותה עבורו בכרכה עד השקיעה (בתל-אביב: 5:47), ואם איחר, שלא יוכלו לשמוע את כולה לפניכן, יקראו בלא ברכה עד צאת-הכוכבים (בתל-אביב: 6:12).

יום רביעי,

ט"ו באדר, שושן פורים

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה - כל הלילה, יום שלישי בלילה אור ליום רביעי.

בירושלים עיה"ק הוא יום הפורים, ונהוג כאמור אתמול בערי הפרוות.

בעיר חיפה קוראים את המגילה גם בט"ו, כי

122 ביאור העניין במכתבו שנדפס ב'התועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 980.

123 'התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1426.

124 ספר-המנהגים שם, וראה ב'אוצר' עמ' רעטר-רפג.

125 שו"ע אדה"י ס' תכס ס"א. ראה 'התועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 399, 339, ועוד.

126 (ספר-הניגונים, ניגון כד) שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדה"י (שם, ניגון א). הרבי ציווה בקביעות לנגנו לקראת סיום התועדויות הפורים, ואחריו 'ניע זשוריצ'! פעמים שציווה לנגן גם 'קול ביער' (שם, ניגון כג) - 'אוצר' עמ' רצב"ג. ולהעיר שהפעם האחרונה שניגנו 'ארבע בבות' לפני הרבי היתה בסיום התועדות ש"פ שמות, ערב כ"ד טבת תשמ"ט, ראה 'התקשרות' גיליון תקל"ז עמ' 14 וגיליון תקצ"ה עמ' 18.

השפעתו של מרדכי היהודי על ה'סמוך' וה'נראה'

מהי המשמעות הפנימית שכרכים המוקפים חומה וכל הסמוך והנראה, נחשבים כשושן הבירה? • בכוחו של "מרדכי היהודי" שבכל דור לפעול גילוי הנס גם במי ש"חומת" התורה אצלו חרבה • דווקא בזמן חושך הגלות התאפשר גילוי נעלה כל-כך של אור החסידות על-די רבותינו נשיאנו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

"דאמר קרא⁷ על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות וגו', מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה עשר⁸, ו"יליף (גזרה שוה) פרוזי פרוזי, כתיב הכא על כן היהודים הפרזים, וכתיב התם⁹ לבר מערי הפרוזי, מה להלן מימות יהושע בן נון, אף כאן מימות יהושע בן נון⁸."

ובביאור הטעם "למה תלו הדבר בימי יהושע" אף ששושן הבירה לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע אלא מימות אחשורוש - איתא בירושלמי¹⁰ (והביאו הרמב"ם¹¹) ש"חלקו כבוד לארץ-ישראל שהיתה חריבה באותן הימים ושהי' במלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה" (שלא לבנות בית המקדש)¹², ו"אז היתה כולה מלאכת בנין בית אלקים" משך זמן¹³, וכיוון שהגאולה (מגלות בבל)

א. אודות ה"איש יהודי" - נאמר¹ ש"היה בשושן הבירה", אשר, להיותה עיר הבירה של אחשורוש שהיה "מולך בכיפה"², היתה בירת כל העולם כולו, ובה היה נס פורים באופן ש"היהודיים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה"³, מה שאין כן "שאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו גו' ביום שלשה עשר לחודש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה"⁴.

והנה, אף שבמגילה נתפרש רק החילוק בין שושן (בט"ו) לשאר ערים (בי"ד), נתבאר במשנה⁵ שגם "כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון [בין בארץ בין בחוצה לארץ]⁶, אלא שבארץ-ישראל הרי זה מצוי יותר] קורין בט"ו" (כמו שושן),

7 שם, יט.
8 מגילה ב, ב.
9 דברים ג, ה.
10 מגילה פ"א ה"א, א, סע"ב.
11 שם ה"ה.
12 עורא ד, ו ובפרש"י. מגילה יא, א ובפרש"י. פרש"י אסתר ה, ג, ט, יו"ד.
13 עורא שם, כד ובפרש"י.

1 אסתר ב, ה.
2 ראה מגילה יא, סע"א.
3 אסתר ט, יח.
4 שם, טז"ז.
5 ריש מגילה.
6 רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ד.

כדאי לערוך 'כינוסי ילדים' ביום הפורים, ובאותו מעמד יקיימו הילדים 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים'¹⁰⁷.
בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה¹⁰⁸.

משתה ושמחה:

"תפילת מנחה מוקדמת, ואחר-כך הסעודה¹⁰⁹. יש להתחיל את הסעודה ביום¹¹⁰ ונעל-כל-פנים יש לאכול כוית לפני השקיעה). ואם נמשכה בלילה, כיוון שהתחיל ביום, אומר 'ועל הניסים' בברכת המזון¹¹¹. גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במשתה ושמחה¹¹².
"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"¹¹³, רק מעט - כדי שלא יימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים¹¹⁴.
"שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום-טוב"¹¹⁵.

והגיב על כך הרבי: "אם כן - אין זו הצגה כלל", והכוונה שאי אפשר בלא"ה, אבל יש לעשות זאת רק "בקול ענות חלושה".
107 שיחת ש"פ תרומה, ו' אדר תש"מ.
108 'התועודיות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.
109 ספר-המנהגים שם, ולוח כולל-חב"ד, משר"ע או"ח תרצ"ה ס"ב בהג"ה.
בספר-המנהגים שם הביא הרבי סתירה לכאורה בדעת אדה"ז אם יש חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.
110 הרמ"א שם כ' שרוב הסעודה צ"ל ביום, אבל אצל רבותינו רק התחילה ביום, ועיקרה היה בליל ט"ו - שיחת פורים תשי"ט.
111 לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז ס' קפח סעיף יז.
112 רמ"א שם. וראה הערת הגהמ"ח שו"ת מנחת-יצחק ע"ז בלוח דבר בעתו.

113 רמ"א שם. ולהעיר ש"שלושים יום לפני הרגל", שבהם דורשין בתלכות פסח, מתחילים "מפורים ואילך" (שו"ע אדה"ז ס' תכט ס"א).
114 'שערי-המועדים - פורים' ס' י.
115 תורה אור צח,א. ספר-המנהגים שם ובעמ' 38, וש"נ. ועד"ז באג"ק ח"ב עמ' קסז.
בהתועודיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 454, 391, תש"נ ח"א עמ' 135 ובכ"מ איתא שאין בפורים את השוטרים' שצ"ל ביו"ט כדי למנוע היפך הקדושה כנפסק ברמב"ם וטושו"ע, כיוון שישנה ההבטחה שבוודאי לא יהיה מזה עניין בלתי-רצוי. מאידך, בהתועודיות' תשמ"מ ח"ב עמ' 1180 מוזר לשלול לגמרי בפורים ענייני ד' כתות שאין מקבלין פני שכינה, שסימנן

מתנות-לאביונים - חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאישה רשאי. והמרכה לשלוח מנות לרעיו וצדקה לאביונים - משובח¹⁰⁰, ומוטב להרבות במתנות לאביונים מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נרכאים"¹⁰¹.

האדמו"ר מקיים "משלוח מנות" לשלושה אנשים (מאכל ומשקה)¹⁰².
יש אומרים שמשלוח-מנות צריך להיות על-ידי שליח¹⁰³.

מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים¹⁰⁴ וגם 'קטני קטנים' יכולים לתת 'מתנות לאביונים' לקופת צדקה¹⁰⁵, ואדרבה - בעניינים מסוימים, כמו בהכאת המן ב'דעשנים' ובשאר דרכים, עיקר ה'דעש' נעשה על-ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג "ללבוש פרצופים (מסכות) בפורים" שנעשה בעיקר על-ידי הקטנים¹⁰⁶.

החיים ח"א עמ' רכח. ראה.
100 לוח כולל-חב"ד, משר"ע ס' תרצ"ד ורמ"א סו"ס תרצ"ה.
101 ישעיה נז, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה ה"ז.
102 ספר-המנהגים שם. הרבי היה נוהג לשלוח בכל שנה לכהן, לוי וישראל קבועים. המשלוח הכיל: אוזן-המן ממולא פרג, פרי ובקבוק י"ש - הר"ה ר"ל גורנו, 'התקשרות' שם.
103 ראה שדיחמד 'אסיפת דינים - מערכת פורים' סו"ס י, מובא בלקוטי-שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדן שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות. וראה גם 'אוצר' עמ' עדר.

104 וכן שולחים על-ידיהם משלוח מנות, ספר-השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות לאביונים, ראה בס' קדושת-לוי, קדושה שנייה.
105 'התועודיות' תשמ"ז ח"ב עמ' 561.
106 כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח סו"ס תרצ"ו, שבשביל מנהג זה התיירו כמה עניינים - 'התועודיות' תשמ"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצגות לבנות בפורים - ראה היכל-מנחם כרך ב עמ' קמה.
בלקוטי-שיחות כרך ל"א עמ' 279 נדפסה שיחה שבה דיבר הרבי נגד מה שילדים משחקים בהתלהבות את תפקיד 'המן', לשם פרסום וכדומה (והסביר שאין זה חינוכי שלפישעה בגלל פרסים מתנהגים כגוי ח"ו). בדף "המעשה הוא העיקר" שיצא לאור בבית חיינו נתקף הנושא לשלילה מוחלטת של תפקיד זה,

היתה רק לאחרי זה, נמצא, שבאותו הזמן היתה ארץ-ישראל חריבה, ו(לכן) תלו אותה מימות יהושע בן נון, "כדי" שיהיו קוראין כבני שושן, ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה, אף-על-פי שהן עתה חריבין, הואיל והיו מוקפין בימי יהושע קורין בט", ויהיה זכרון לארץ-ישראל בנס זה".¹⁴

ונוסף על הכרכים המוקפים חומה עצמם - "כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו", "סמוך אף-על-פי שאינו נראה, נראה אף-על-פי שאינו סמוך", "נרון ככרך"¹⁵, שקורין בט"ו.

ב. וביאור העניין על דרך החסידות¹⁶:

מוקפים חומה - קאי על תורה, כמאמר רז"ל¹⁷ "חומה זו תורה", ש"מגנא ומצלא"¹⁸. ובמעמד ומצב כזה לא זו בלבד שאין לחשוש מפני צר ואויב, אלא עוד זאת, שיכולים להלחם בשונאיהם "בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו", ובמילא, חוגגים ימי הפורים בחמשה עשר, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"¹⁹. וזהו שנאמר במדרכי "איש יהודי היה בשושן הבירה" - כי, להיותו "כמשה בדורו", שעל-ידו ניתנה התורה, מובן ופשוט שמקומו היה בשושן הבירה, עיר מוקפת חומה, שמורה על מעמד ומצב שה"חומה זו תורה" היא בשלימות.

ופעולתו של מדרכי - "איש יהודי היה בשושן הבירה" - היתה (לכל לראש) בנוגע ל"היהודיים אשר בשושן":

ובהקדם הדיק בתיבת "יהודיים" בכ' יודיין (כמו שכתוב בפסוק זה ובכמה מקומות במגילה) - כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה²⁰ בשם הצמח-צדק, ש"יהודיים" בכ' יודיין קאי הן על אלה שהיו"ד שלהם הוא מנפש האלקית, יצר טוב, והן על

אלה שהיו"ד שלהם הוא מנפש הבהמית, יצר הרע, כדרשת חז"ל²¹ על הפסוק²² "וייצר ה' אלקים את האדם", "בשני יודיין", שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע".

וכשם שבנוגע לגיוריה כתיב²³ "אשר אמר המן .. ביהודיים (כב' יודיין) לאברם", כיוון שהמן רצה לאבד (לא רק יהודים יראי אלקים, יהודים של יצר-טוב, "פרומע אידן", אלא) את כל היהודים, כל אשר בשם יהודי יכונה - כמו כן גם כש"נקהלו ועמוד על נפשם"²⁴, כתיב²⁵ "ויקהלו היהודיים (כב' יודיין) אשר בשושן", היינו, שפעולתו של מדרכי היתה לא רק על היהודים המתנהגים על-פי היצר-טוב, ועד שהיצר-טוב מושל בהם, אלא גם על היהודים המתנהגים על-פי היצר-הרע, ועד שהיצר-הרע מושל בהם!²⁶

וטעם הדבר - כיוון שב"שושן הבירה" ראו במחש, בעיני בשר, את נס הגאולה באופן ד"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"²⁷, "הרוג בשונאיהם"²⁸, החל מ"אויבי איש אנשי ביתו"²⁸, שקאי על היצר-הרע²⁹, הגוף ונפש הבהמית, שיתנהפכו לטוב, כך שגם אצלם נעשית השלימות ד"מוקף חומה", "קיימא סיהרא באשלמותא".

ג. ונוסף על הפעולה בנוגע ל"היהודים אשר בשושן", שהיא מוקפת חומה - פעל מדרכי גם על כל היהודים הנמצאים בעיירות שעכשיו אינם מוקפים חומה, כיוון שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון:

מוקפות חומה מימות יהושע בן נון - מורה על שלימות בני-ישראל ככניסתם לארץ-ישראל: "ארץ" - כמאמר רז"ל³⁰ "למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה", ו"ישראל" - ראשי-

(21) ברכות סא, א.

(22) בראשית ב, ז.

(23) אסתר ד, ז.

(24) שם ט, טז.

(25) שם, טו.

(26) ראה גם במכתב לעיל [תורת מנחם] כרך ה' ע' 5 ואילך.

(27) שם, א.

(28) מיכה ז, ו.

(29) ראה ב"ר רפנ"ד. אה"ת תצא ע' תתעה.

(30) ב"ר פ"ה, ח.

את השם של חתימת הברכה, אינו חוזר. אבל במקום 'הרחמן' דיום-טוב, יאמר: הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מרדכי...⁸⁷.

שחרית:

קריאת המגילה לכתחילה מהנן החמה (בתל-אביב: 5:51), ובשעת הדחק מעלות השחר (בתל-אביב: 3:53).

אין לטעום (אף לאחר שחרית) גם קודם קריאת המגילה של היום⁸⁸.

בשמונה-עשרה - ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'אל ארך אפיים'. חצי קדיש⁸⁹.

קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח "ויבוא עמלק" (שמות יז, ח"טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' - קוראים זכר ואחר כך זכר⁹⁰. מי שלא שמע פרשת זכור, יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נותן זאת עכשיו⁹¹.

ברית מילה: נוהגים למול לאחר קריאת המגילה⁹².

"שמיעת וקריאת המגילה - בתפילין דרש"⁸⁴.

(87) שו"ע רמ"א סי' תרפ"ב ס"א, ושו"ע אדה"א שנסמן לעיל הערה 61.

(88) ע"פ משנה ברורה (תרצ"ב ס"ק טו), כף החיים (שם ס"ק לו), נטעי גבריאל (פל"ב ס"א), ובפרט בהתאם למנהגנו בקשר לשופר ולולב (קונטרס 'בירורי מנהגים - מועדים' להרב שבתני שי' פרידמן, צפת תשס"ו עמ' 181, עיי"ש).

(89) לוח כולל-חב"ד (וצ"ב אם נכתב כך בשנים שהרבי הגיה את הלוח, וכן אם אכן כל מה שהרבי לא מחק שם, נקרא 'מוגה'). לדעת המג"א סי' תרצ"ד זהו זמן נתינתה לכתחילה.

(90) כן נהג תמיד המוהל הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה ('התקשרות' גיליון מ' עמ' 18), כדעת תה"ד סי' רסו, ב"י בבדק-הבית יו"ד סו"ס רס"ב, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רנא, הפר"ח והגרי"א סו"ס תרצ"ג והפרמ"ג סו"ס תרפ"ז, מנהג פרנקפורט שהובא בהגהה במהרי"ל דלהלן, ומנהג הספרדים כמוכא בכ"ף החיים סי' תרצ"ג ס"ק ל. בלוח כולל-חב"ד כתב למול לפני קריאת המגילה, ע"פ הרמ"א שם במהרי"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים כמ"ש המשנ"ב סו"ס תרפ"ז מהח"א. וראה מהרי"ל עמ' תכו, ושו"א אוצר-הברית ח"א עמ' רעח.

יש נוהגים לקרוא לתינוק 'מדרכי', נסמן בנטעי-גבריאל עמ' צה.

קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל "שהחיינו"⁹¹, כמו אמש (עיין לעיל). בברכת שהחיינו יכוונו גם על מצוות משלוח-מנות ומתנות-לאביונים וסעודת פורים⁹².

לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: 'שושנת יעקב'. 'אשרי'. 'ובא לציון'. קדיש שלם. ואחר-כך מחזירים את ספר-התורה להיכל⁹³.

ואומרים 'בית יעקב'⁹³, עד גמירא. שמחת פורים - חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ושמחה"⁹⁴.

במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה⁹⁵.

זמן קיום מצוות היום - עד השקיעה. ובדיעבד (קריאת המגילה בלא ברכה) עד צאת-הכוכבים⁹⁶.

משלוח-מנות - חייב לשלוח שתי מנות מדבריי-מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואישה לרעותה⁹⁷. אין שולחים מנות לאבל (רח"ל) תוך שלושים ולאבל (רח"ל) על הוריו תוך שנים-עשר חודש⁹⁸. האבל עצמו, אפילו תוך שבועה, חייב במשלוח מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות⁹⁹.

(91) ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסח, ושי"נ. בדבר מי שאין לו מגילה אם יברך 'שהחיינו', דן בזה בקונטרס 'בירורי מנהגים - מועדים' (הנ"ל הערה 88) עמ' 192. וע' גם בשערי הל' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסא (והרי בדבר שאינו מצוי אין בו מנהג).

(92) בסידורי תהילת ה' נדפס (לא מאדה"ז): 'ומחזירין הספר-תורה וקוראין המגילה'. אך משנת תשל"ח ואילך נוספה שם בשולי הגליון הערה שמנהגו כנ"ל. בס' שער-הכולל פי"א אות כב סעי' ה, ובס' חקרי-מנהגים עמ' רכג נתבאר טעם ומקור מנהגו, עיי"ש. וראה 'אוצר' עמ' רסז. מנהגי-ישראל-תורה סו"ס תרצ"ג.

(93) שער-הכולל שם אות כג.

(94) 'שערי-המועדים - פורים' עמ' קמה.

(95) 'התקשרות' שם.

(96) שו"ע סי' תרפ"ז ס"א ונו"כ.

(97) שו"ע רמ"א סי' תרצ"ה ס"ד.

(98) כדעת הרמ"א סי' תרצ"ו ס"ו. כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו, בשנת האבלות על אמו (תשכ"ה) - נטעי-גבריאל הל' אבילות ח"ב פל"ה הע' יט (מהרה"ח רי"ל שי' גורנר, ודלא כמ"ש בס' שבחי-המועדים (תשנ"ג) פי"ד ס"ג). וכן על שאר קרובים תוך ל' - הוראת הרבי בשנת האבלות על הרבנית (תשמ"ח) - שם בשו"ת שבסוף הספר סי' ב.

(99) שו"ע ומ"א סי' תרצ"ו ס"ב, מספר-חסידים סי' תשי"ג ומהרי"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשר-

תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה.⁷³

הבעל-קורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר ברכת "הרב את ריבנו".⁷⁴

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה - יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אוזח בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך.⁷⁴

"מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתורה כלשהו: 'האגני', 'הרע' וכיוצא בזה".⁷⁵

בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבר / ולהרוג ולאבר" (ח,יא); "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד בפניהם" (ט,ב).⁷⁶

נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב,א), 'ומרדכי יצא' (ח,טז), 'ליהודים' (ח,טז), 'כי מרדכי' (י,ג), והבעל-קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (טו,ו) עד לאחר תיבת 'עשרת' (ט,י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז ו'לא כשהבעל-קורא קורא אותם! כמו בהזכרת המן'.⁷⁷ "מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (טו,ו) ו'איגרת הפורים הזאת השנית' (ט,ט).⁷⁸

73) שם. וראה בכ"ה החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהרי"ל, מהדורת מכון-ירושלים, ס"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.

74) ראה שו"ע ס' תר"צ ס' ג' ונו"כ, משנה-ברורה שם ס"ק יט.

75) ספר-המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו (המנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שזכר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן ר יותר. לפעמים הכה יותר חזק ב'המן' שנינו בו או בהמן בן המדתא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנו, וב'התקשרות' בשנים קודמות).

הרבי הפגין הנאה וחיך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בילבול' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' בקול דממה דקה... ('אוצר' שם).

76) ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנה, וש"נ.

77) 'לוח כולל חב"ד', כ"ה החיים ס' תר"צ ס' צו ס' מב' איש-חי. וראה 'אוצר' שם.

78) ספר-המנהגים שם. (במג"א ס' תר"צ ס' ק' יז מס' מטה-משה, ועוד - 'האגרת הזאת' בלבד). המ"ל ד' לראות את מלכנו'

אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שייסיים הש"ץ את הברכה.

"נוסח 'שושנת יעקב': 'ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים'.⁷⁹

אחר-כך⁸⁰ כורכים הש"ץ והציבור את המגילה (וכן ביום). ואתה קדוש. הש"ץ אומר קדיש (יהא-שלמא).

עלינו. קדיש-יתום. אל תירא. אך צדיקים.⁸⁰

הקורא מגילה לנשים (בלבד) - מברכות לעצמן (מעומד).⁸¹ ואם לאו - יברך הקורא.⁸²

הרמ"א פסק שאין לברך אחר קריאת המגילה אלא בציבור.⁸³ (אבל האדמו"ר (לבדו) מברך על קריאת המגילה גם ביחיד לפניו ולאחריה, הן בלילה והן ביום).⁸⁴

"גם בלילה ישמח, וירבה קצת בסעודה",⁸⁵ ויאמר 'על הניסים'.⁸⁶ בברכת-המזון. אם שכח, וכבר אמר

מסר, שבכל השנים שבדק בידיאו - נענע הרבי את המגילה במקומות אלו ח' פעמים.

79) ספר-המנהגים שם, וש"נ. וראה שלל הגירסאות המובאות ב'טור השלם'.

80) לוח כולל-חב"ד. כן משמעות לשון אדה"ו בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר-החיים, המג"א וסיעתם שאין קפידא מתי לכורכה, ומבאר זאת ע"פ נגלה וע"ד החסידות - משיחת פורים תש"ז, מונה, 'שערי המועדים - פורים' ס' נו, עיי"ש. והמסקנא - שעדיף (בתנחת השיחה 'התנועדות' תש"ז ח"ב ס"ע 157) הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הזכיר זאת, ומשמע שזה נוגע גם ל'ש"ץ] להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגילוי. (הרבי עצמו החל, בדרך-כלל, לגלול את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה 'אוצר', עיי"ש), אבל כמוכן זה אינו הוראה להיבם].

81) ע"פ שו"ע אדה"ו ס' ח ס"ג.

82) ברמ"א ס' תרפ"ט ס"ב, מג"א ס' תרצ"ב ס' ק' ופרמ"ג בא"א שם ועוד, פסקו שיברכו 'לשמע מגילה', והפר"ח ס' תרפ"ט (ובליקוטים) חולק ע"ז וס"ל שחייבות גם בקריאה ויברכו כרגיל. י"א שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ויברכו לעצמן 'על מקרא מגילה'.

83) רמ"א ס' תרצ"ב סוס"א. ולדעת הב"י מסיק בכ"ה החיים ס' תר"צ ס"ק קכד שגם היחיד מברך. וכל שכן פסקו הא"ר, מאמר-מרדכי ובן-איש"י, וכ"פ גם הערוך-השלחן (תרצ"ב ס"ה, גם כ'מנהג העולם').

84) ספר-המנהגים.

85) רמ"א ס' תרצ"ה ס"א.

86) אבל לא 'מנדול', 'אוצר' עמ' רעו.

תיבות "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"³¹, כנגד ששים ריבוא בני-ישראל, שיש לכל אחד ואחד מישראל אות בתורה, שלכן, כל אחד ואחד מישראל הוא במעמד ומצב ד"מוקף חומה" - "חומה זו תורה" - האות שלו בתורה, שרשו ומקורו.

אמנם, יתכן שיהודי נמצא במעמד ומצב ש"ארץ-ישראל" שבו חרבה לפי שעה, ובוראי שאינו במעמד ומצב ד"מוקף חומה".

וגם במצב כזה ישנה פעולתו של "מרדכי" ("איש יהודי היה בשושן הבירה") - שגם אלה שארץ-ישראל שלהם חרבה לפי שעה, יוכלו

להתעלות לדרגה כזו שיהיו רואים בעיני בשר (לא רק את הגזירה, אלא גם) את נס הגאולה, כמו אלה שנמצאים בשושן הבירה, כיוון שמצד שרשם ומקורם יש בהם עניין "ארץ-ישראל", שרצתה לעשות רצון קונה, ועניין מוקף חומה זו תורה - כמו הערים שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון, בתחילת הכניסה לארץ-ישראל (גם אם לאחרי זה במשך הדורות נשתנה המצב).

ולא עוד אלא שגם כאלה שאינם נמצאים בעיירות לעצמם, כי אם, במקום הסמוך אליהם או נראה עימם - נידונין גם הם כמוקפים חומה, ובכוחם וביכולתם לראות כמוהו נס הגאולה, ולחגוג ימי הפורים כמו בשושן הבירה יחד עם מרדכי ואסתר.

ד. והנה, עניין זה (אינו רק דבר שהיה בזמן ההוא, אלא) מהוה גם (ואדרבה בעיקר) לימוד והוראה בנוגע לכל זמן הגלות - ששייך לימי הפורים, ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן".³²

31) מגלה עמוקות אופן קפו. וראה סה"מ תש"ו ע' 46. תש"ט ע' 41. ועוד.

32) מגילה יד, א.

נזכר לעיל ש"היה מרדכי שקול כדורו כמשה כדורו".³³ וכיוון ש"אתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא",³⁴ ובפרט כדרא דעקבתא דמשיחא, שבו מתגלה משה רבינו בעצמו (כדאיתא בתקוני זהר³⁵), מובן, שה"אתפשטותא דמשה שבכל דרא", רבותינו נשיאנו שבכל דור ודור, הם כמרדכי כדורו ("איש יהודי היה בשושן הבירה"), שפועלים על כל אחד ואחד מישראל [מכלי הבט אם מקומו בשושן הבירה או בשאר ערים בחוץ לארץ או בארץ-ישראל גם כשהיא בחורבנה ואינה מוקפת חומה] - לעורר ולגלות אצלו את נקודת היהדות, התקשרותו העצמית עם הקב"ה.

גם אלה שארץ-ישראל שלהם חרבה לפי שעה,

יוכלו להתעלות לדרגה כזו שיהיו רואים בעיני בשר

את נס הגאולה, כמו אלה שנמצאים בשושן הבירה

ונקודת העניין (כמבואר לעיל במאמר³⁶) - שגם בזמן הגלות, לאחרי שפסקה נבואה ופסקה אפילו רוח הקודש,³⁷ ונמצאים במעמד ומצב ירוד עד ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירונו", מכל מקום, מצד העניין ד"כי אתה אבינו",³⁸ יכול כל אחד ואחד מישראל להתהפך ("ונהפוך הוא") מן הקצה אל הקצה כרגעא חדא ולהתקשר ישירות עם עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא, ולאחרי זה נמשכים בגילוי גם העניינים ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירונו", אלא שהסדר הוא מלמעלה למטה, שההתחלה היא מצד "כי אתה אבינו", ולאחרי זה באים גם העניינים ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירונו".

ה. ויש להוסיף, שעניין זה שייך גם לכללות התגלות תורת החסידות בזמן הגלות דווקא:

ובחקים פתגם הצמח-צדק³⁹ שאילו היה רבינו

33) אסתר פ"ו, ב.

34) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א. ק"ד, רע"א).

35) תכ"א (ג, סע"ב).

36) לעיל 'תורת מנחם' שם ע' 16 ואילך.

37) ראה יומא ט, סע"ב. וש"נ.

38) ישעי' סג, טז. וראה שבת פט, ב.

39) רשימת המאמר - לקו"ד ח"ד תרסב, רע"א (סה"ש

הזקן בזמן האמוראים היה הוא מגדולי האמוראים, אילו היה בזמן התנאים היה מגדולי התנאים, ואילו היה בזמן הנביאים היה מגדולי הנביאים, אלא, שהדור לא היה ראוי לכך.

ומאידך, רואים במוחש שדווקא בדורות האחרונים נתגלתה פנימיות התורה (כמבואר באגרת הקודש⁴⁰ מכתבי האריז"ל⁴¹), ונתבארה בתורת החסידות, החל מתורת החסידות הכללית ובפרט תורת חסידות חב"ד, שבה ועלידה גילו לנו רבותינו נשיאנו עניינים נעלים ביותר שלא ידעו אודותם בדורות שלפני זה, כשהיה בישראל גילוי רוח הקודש ואפילו גילוי הנבואה!⁴²

וטעם הדבר⁴³ - שדווקא מצד התגברות חושך הגלות, יש צורך באור גדול ביותר שלא היה קודם.

ו. ויש לומר בדרך אפשר - בעומק יותר - שבזה מתבטא העניין ד"כ כי אתה איניו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו":

בזמן הבית, כשהיו כל העניינים כפי סדר השתלשלות ובמדידה והגבלה - לא היו יכולים לבוא אורות וגילויים שמצד עצמם הם למעלה מהתלבשות בכלים, כיוון שבסדר השתלשלות "לא יכיל הכלי לסבול" (כלשון רבינו הזקן בהוספות לתורה אור⁴⁴);

מה שאין כן בזמן הגלות - אף שישנו אמנם הגרעון ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו", מכל מקום, הרי מצד זה ניתנת האפשרות שתהיה ההתקשרות עם "אתה איניו", התקשרות העצם עם העצם, עצם הנפש עם עצמות ומהות א"ס ב"ה - שרק עליו יכולים לומר אמיתית התואר "אתה"⁴⁵ - ואילו יכול להתקשר ישירות כל אחד ואחד מישראל מבלי הבט

תרפ"ע ע' 230. וראה שה"ס תורת שלום ע' 169 (נוסחא אחרת).

40) רסכ"ז (קמב, ב).

41) ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נרפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע). ועוד.

42) להעיר מתניא אגה"ק ס"ט.

43) ראה לקו"ש ח"ל ע' 172. וש"נ.

44) מג"א קבא, א.

45) ראה שה"מ תרפ"ט ס"ע 227. וש"נ. וראה גם לקו"ש חכ"א 178. תורת מנחם - התועדויות ח"ד ס"ע 77 ואילך. ועוד.

על מעמדו ומצבו, שכן, אפילו קל שבקלים, אם רק יגיש שעניין זה נוגע לייחודו ואחרותו עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, יוכל לעמוד בכל הניסיונות מתוך מסירת נפש⁴⁶, כיוון שגם אצלו נמצאת בשלימות עצם הנפש, ועל-ידי זה מעורר ומגיע בעצם שלמעלה, שלכן, אף-על-פי שבדרגא שלמטה מזה כתיב⁴⁷ "הלא אח עשו ליעקב", אף-על-פי כן, "ואוהב את יעקב" דווקא, כיוון שבדרגא נעלית יותר, במהותו ועצמותו יתברך ממש, מושרש יעקב דווקא⁴⁸.

ולכן, בזמן הגלות דווקא יכולים לקבל גילויים נעלים כאלה שאפילו בזמן האמוראים היו שייכים ליחודי סגולה, בזמן התנאים היו שייכים ליחודי סגולה, ואפילו בזמן הנביאים היו שייכים ליחודי סגולה - כי, בזמן הנביאים נמשכים אורות וגילויים שמתלכשים ב"כלים" ושלכן "אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד"⁴⁹, כיוון שאצל כל אחד מהם נמשך ונתלבש הגילוי באותיות וכלים שלו, ואילו בזמן הגלות נעשית התקשרות עם העצם שלמעלה מאורות וגילויים המתלכשים בכלים.

וכיוון שבזמן הגלות דווקא מתגלה עניין "כי אתה איניו", לכן נעשה אז גילוי תורת החסידות הכללית, ובפרט תורת חסידות חב"ד, שעלידה נמשך הגילוי באותיות של חכמה בינה ודעת, באופן המובן בשכל, ואפילו בשכל אנושי, ועד להשכל הרוי"ד של היצר השני⁵⁰.

ובכוח זה פועלים רבותינו נשיאנו (כמרדכי בדורו וכמשה בדורו) העניין ד"להקהל ולעמוד על נפשם"⁵¹ אצל כל היהודים, "היהודיים אשר בשושן", וגם היהודים שבעיירות שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון (אף-על-פי שהן עתה חרבין), ואפילו אלה שהם מחוץ להערים עצמם, אלא באופן ד"סמוך" או "נראה" בלבד.

ז. ויש להוסיף ולבאר העניין ד"סמוך" או "נראה" ביחס לרבותינו נשיאנו, שהם כמרדכי ("איש

46) ראה תניא פ"ח.

47) מלאכי א, ב.

48) ראה אוה"ת מג"א ס"ע קס ואילך. תורת מנחם שם ע' 99. וש"נ.

49) סנהדרין פט, סע"א.

50) ראה לעיל ס"ב.

51) אסתר ח, יא.

גם כפורים, יורד האבל (רח"ל) לפני התיבה⁵⁷. אכל תוך שבעה, הולך לבית-הכנסת להתפלל ערבית⁵⁸ ולשמוע קריאת המגילה⁵⁹. אם אין בעל-קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך⁶⁰. ואין לו לראות מיני שמחה⁶¹. פורים נחשב כשבת לעניין אבילות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבילות שבצניעא. אינו יושב על הקרקע ונועל נעלי⁶². לעניין משלוח-מנות, ראה להלן.

בערבית - 'ועל הניסים'⁶³, ואין להפסיק להכריז 'על הניסים' קודם תפילת שמונה-עשרה, אלא יש לציין זאת בטפיחה על השולחן, ורצוי שאחד הגבאים, כשגיע לשם, יתחיל זאת בקול (שכח ועל הניסים - אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל "ועל הניסים", ואם כבר אמר "ה" אינו חוזר. אך קודם "היהו לרצון" האחרון יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי..."⁶⁴). לאחר מכן,

השקל. ראה גם 'התועדויות' תשמ"ט ח"ב עמ' 439. 57) ע"פ ספר המנהגים עמ' 71 ועמ' 8, ודלא כמ"ש בנטעי גבריאל הל' פורים (מהדורת תש"ס) פרק עט ס"ט.

58) ראה הערות הר"י פישר ל"ס פני-ברוך עמ' תסא. ולכאורה גם אם יוצא מביתו לפני הלילה כדי להגיע בזמן לתפילה ולמגילה בבית הכנסת, לא גרע מסליחות של ערב ראש השנה (רמ"א ס"י תקפ"א ס"א ומחה"ש שם).

59) רמ"א ס"י תרצ"ו ס"ד.

60) גשר-החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם שהחינו, שלא ככחונכה, כיוון שכאן הברכה גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט-יוסף ח"ה עמ' רמד.

61) גשר-החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ב, ק, ושלפי דעות אחרות רק ממעט בזה.

62) רמ"א אור"ח ס"י תרצ"ו ס"ד ויו"ד ס"י תא ס"א. ובנטעי גבריאל הל' פורים (תש"ס) פרק עז ס"ה הביא מברכ"י יו"ד שם ס"ק י, וסידור יעב"ץ ושו"ת פנים מאירות ח"ב ס"י ק ועוד, שהמנהג להשוות ט"ו ל"ד לעניין אבילות (וע' הדעות בארוכה בס' דברי סופרים יו"ד שם).

63) אף שאין מחזירין על ארמית 'ועל הניסים', אין לדלגו ככתחילה כדי שיוכל לענות קדיש וכיו"ב - ספר המנהגים עמ' 71 משו"ת צמח צדק, שער המילואים [ח"א] ס"י יא (בהוצאת תשנ"ד: אור"ח סימן קיג).

64) א"ר ס"י תרפ"ב (בק"ו מברמה"ז - שם כותב אדה"ז בסי' קפו ס"ח "וכן יש לנהוג"), משנ"ב וכף-החיים שם. והכוונה קודם יהיו לרצון השני (ראה בס' אשישראל פמ"ח הערה י, וש"נ).

אומרים קדיש-תתקבל⁶⁵.

קריאת המגילה⁶⁶:

מי שטרם נתן 'מחצית השקל' כנהוג, יתננה עתה לפני קריאת המגילה.

"במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת 'המלך'. ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמם⁶⁷.

"אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' על-ידי [רמקול], טלפון ורדיו וכיוצא-בהם [=גם לא בשידור חי] - כי אין זה קול אדם כלל"⁶⁷.

הרבי היה שומע את המגילה מעומד⁶⁸. בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל-קורא⁶⁹. הבעל-קורא ו"גם השומעים את המגילה כופלים אותה כאגרת⁷⁰, והכפילה היא לשלושה חלקים⁷¹". הרבי היה מברך את הברכות לפניו ולאחריה עם הבעל-קורא, הן בלילה והן ביום⁷². הקפיד שהמגילה

65) אף שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר בגיליון הקודם שהמוכים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה חייב לקיים זאת, אף אם עי"ז מטיל בספק את האפשרות לקרוא ביום (ראה שו"ת רדב"ז ח"ד ס"י יג, הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז ס"י רעא סק"א. וע' בארוכה בעניין זה בקובץ 'התמים' החדש, גיליון כז עמ' 54, וש"נ).

66) ספר-המנהגים שם, וש"נ. צילום בנור בהקטנה של שני עמודים ממגילה זו נדפס בס' אגרות-קודש - אדמו"ר מוהר"ש, ברוקלין תשנ"ג, עמ' קמ, ובספר-התולדות אדמו"ר מהר"ש, ברוקלין תשנ"ז, מול עמ' 21. ראה פרטים נוספים על הנוסח ואופן הכתיבה במגילה זו ב'אוצר' עמ' רסד-רסו.

67) לקוט"שיחות כרך ט עמ' 336. כרך כ"א עמ' 496.

68) 'אוצר' עמ' רנה (וכמדומה כך נפוץ בין אנ"ש. וראה כף החיים תר"צ ס"ק ב).

69) 'אוצר' עמ' רנד.

70) שו"ע ס"י תר"צ סעיף יז, וראה כף-החיים שם ס"ק קב. וכ' שם ס"ק ק מהפרמ"ג, שיש להזהר שלא תהיה נגרות על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

71) ספר-המנהגים, וש"נ בעניין השומעים. 'אוצר' עמ' רנה. צריך חיפוש הטעם שלמנהגו כופלים ל' חלקים דווקא (למנהג העולם מקפלים לחלקים רבים, יריעה ע"ג יריעה - לוח דבר בעתו).

72) 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדה"ז ס"י ריג ס"ז, וכף-החיים שם סוס"ק כב.

התפילה - "בשעה מאוחרת"⁵⁰. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'יהלל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו", ומברך אחרי-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁵¹.

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' האחרון, והש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵², וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

אין אומרים תחנון, ולא 'אבינו מלכנו'. הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור:

אנב, מלשון הרבי "מחצית השקל" משמע כמנהג הרווח שאין נזרזין מלומר שנתנין ל'מחצית השקל", ולא כמ"ש בלוח א"י ועוד לומר דווקא "זכר למחצית השקל" (ע"ד החשש "שלא ליחיד בשר לפסח" בסי' תסט, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מזרח ומערב סי' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' עד ועוד). והטעם נתבאר בישיבות-קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ' ב"ב ט"א, ורש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד לעניני צדקה מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית השקל - שגם מחצית השקל עניינה 'צדקה', עיי"ש. וראה גם לקוטי-שיחות חכ"א עמ' 469. סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

50) ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה - ע"פ הגמ' (תענית כו, טע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדה"ז סי' קטס ס"א), שבתעניות "שאיין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה".

51) במראות-קודש נראה, (שגם) כאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת תענית-ציבור מייד לאחר סיום ברכות ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארון הקודש. ראה גם ב'סדור רבינו הזקן עם ציונים והערות' (לרב ראסקין) עמ' שכא.

52) לוח כולל-ח"ב בצום-גדליה, עשרה טבטת וכו', ובעניני זו נשמט. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד ע"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ-החיים שם סי' ז, ע"פ הב"ח. וראה לקוטי-יוסף מועדים עמ' 550 ושי"ן, ונטעי-גבריאל ה'ל' בין-המצרים פי"ג ס"ו וש"ן).

"כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהלים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא (או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה) אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהררו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁵³.

קריאת המגילה ב'מבצעים': בשעת-הדחק, ניתן להתחיל את הקריאה בברכה מתחילת השקיעה (בתל-אביב: 5:47). ובשעת-הדחק-גדול - אפילו מ'פגל המנחה' (בתל-אביב: 4:36)⁵⁴.

טעמיה: גם לאחר צאת-הכוכבים אין לאכול קודם קריאת המגילה. אדם חלש מותר לטעום פירות וכדומה ומשקאות קלים ללא הגבלה, ומיני מזונות עד כביצה (ומי שצריך לקרוא מגילה וקשה לו בגלל התענית, ודאי יכול להקל בזה), וחולה מותר אפילו לאכול ממש, אך יבקש מאדם אחר שיזכירנו לשמוע מגילה אחר-כך⁵⁵.

צאת הכוכבים בתל-אביב: 6:11.

יום שלישי,

י"ד באדר - פורים

מנהגנו ללבוש בגדי יום-טוב מבערב⁵⁶.

53) לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"ן. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אי"ש (מלבד הצנייה במראות-קודש במקום שאפשר).

54) ראה משנה-ברורה וביה"ל סו"ס תרצ"ב. אך ראוי לכל אחד (לכוון שלא לצאת בזה, ולקרוא או לשמוע שוב לעצמו ולבני-ביתו עם כל הברכות בזמן).

55) רמ"א ומשנה-ברורה סו"ס תרצ"ב. 56) נהגו בזרות הקודמים בהרבה מקהילות חב"ד, ובזרונה בבית חיינו, ובשנים האחרונות נתפשט המנהג בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש בפורים בגדי יום-טוב. וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו (למרות שמנהג זה בספר-המנהגים הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר' ש"אינם הוראה לרבים) - 'אוצר' עמ' רנד. 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14, עיי"ש (במשנה-ברורה ובפ-החיים סי' תרצ"ה הביאו שיש ללבוש בגדי שבת מבערב. וכן משמע בספר-המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית

יהודי היה בשושן הבירה" ברורו:

"סמוך" - הוא על-דרך האחיזה ב"קליאמקע" [כידוע⁵² מאמר רבינו הזקן "דער וואס וועט זיך אנהאלטן אין מיין קליאמקע כו"ן] מי שיאחו בידית שלי...], שכן, האחיזה ב"קליאמקע" אינה עניין של לימוד, כי אם עניין של סמיכות בלבד, וכיוון שה"קליאמקע" היא על הדלת (ידית הדלת), יכול הוא לעמוד גם מבחוץ, כך שלכאורה אין לו שייכות לעניין, אבל אף-על-פי-כן, הרי הוא "סמוך לו".

ולכל הפחות "נראה (אף-על-פי שאינו סמוך)" - שכאשר מסתכלים על העיר המוקפת חומה רואים גם אותו, בגלל שהוא עזר וסייע בפעולותיו של ה"איש יהודי" שבעיר המוקפת חומה, ובמילא, כשמסתכלים על העיר המוקפת חומה, נראית גם הפעולה שלו בתור עוזר ומסייע.

ובכל אופן, גם אלה שהם במעמד ומצב ד"סמוך" או "נראה", נדונין כמוקפין חומה, וחוגגים ימי הפורים יחד עם מרדכי ואסתר בשושן הבירה במעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא".

ח. ומימי הפורים לוקחים כוח על כל השנה כולה, על כל הזמנים וכל המקומות - שגם בזמן ומקום הגלות ("אכתי עברי אחשוורוש אנן") יוכל יהודי לבוא למעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא", ומתוך שמחה גלויה, ושמחה גדולה ביותר, למעלה

52) סה"ש תרפ"ו ע' 99. תרצ"ט ע' 338. ועוד. וראה גם תורת מנחם שם ע' 198 ואילך.

מכל מדידה והגבלה ("עד דלא ידע"⁵³), ולא עוד אלא ששמחה זו הולכת ונמשכת עד ימות המשיח, בימות המשיח עצמם, וגם לאחר זה - כמאמר רז"ל⁵⁴ "כל המועדים עתידין ליבטל (לימות המשיח) וימי הפורים אינן בטלים לעולם".

[ולהעיר מהמשך מאמר רז"ל הנ"ל: "אמר רבי אלעזר אף יום הכיפורים לא יבטל לעולם", היינו, שבנוגע ליום הכיפורים - ששווה לפורים גם בעניין המסירת נפש⁵⁵ - יש פלוגתא בדבר, אבל ימי הפורים לכולי עלמא אינן בטלים לעולם, ואין שום סברא שיבטלו ח"ו].

וההסברה בזה⁵⁶ - שבימי הפורים מתגלית תנועת המסירות נפש בפועל שישנה אפילו אצל קל שבקלים מצד עצם הנפש הקשורה עם עצמותו יתברך, "עצמות אליין", וכיוון שעניין זה אין למעלה ממנו, הרי הוא בתקפו ובשלימותו לעולם.

ולחוסף, שמצד התגלות פנימיות ועצם הנשמה יכול להיות גם בזמן הגלות עניין ביאת המשיח הפרטי⁵⁷, ובצירוף כולם יחד, "נקאלו ועמוד על נפשם", פועלים גם את הגאולה הכללית⁵⁸, במהרה בימינו, על-ידי משיח צדקנו.

(מהותוועדות חג הפורים תשי"ב. תורת מנחם כרך ה, עמ' 23-29. בלתי מוגה)

53) מגילה ז, ב.

54) יל"ש משלי רמז תתקמ"ד. ועוד.

55) ראה תו"א מג"א צד, סע"ד. הוספות קכא, א. ובכ"מ.

56) ראה גם בהמאמר (לעיל ע' 18).

57) ראה תניא אגה"ק ס"ד (קה, ב).

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישרות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

פרשת תצווה

ואתה תצווה את בני ישראל ויקחו אליך (כו,כ)

הדלקת המנורה במשכן ובבית-המקדש מבטאת את כללות עבודת ה' - להדליק את "נר ה' נשמת אדם" על-ידי "נר מצווה ותורה אור". כאשר הנשמה תאיר באורה האמיתי, גם הגוף יאיר, ובסופו של דבר יהיה אור בכל העולם.

הכוח לזה בא ממשנה רבנו - "ואתה תצווה". כאשר עצמיותו של משה ("אתה") מתחברת ("תצווה") מלשון צוותא וחיבור) עם בני-ישראל, ביכולתם לעשות מדבר גשמי, דוגמת שמן זית, אור רוחני. ומאחר שבכל יהודי יש ניצוץ של משה רבנו, מורה הכתוב לכל אחד ואחד מיישראל 'לצוות', היינו לקשר ולחבר, עוד ועוד מבני-ישראל, שגם הם 'ייקחו' דברים גשמיים ויביאו אותם 'אליך', אל הקדושה.

(שבת פרשת תצווה ה'תנשא"א. התועדויות תנשא"א כרך ב, עמ' 316)

שמן זית זך (כו,כ)

זית הוא מר, כמאמר רז"ל (עירובין יח), "היה מזונותי מרודין כזית", והוא רומז לבחינת החושך והמרירות שמצד הסטרא-אחרא. לכן הזית משכח לימוד של שבעים שנה (הוריות ג), כי השכחה היא מעולם הקליפות.

ועל-ידי כתישת הזית, דהיינו, אתכפיא סטרא-אחרא, מתגלה השמן, בחינת החכמה; היינו ההתבטלות לאלוקות (כי חכמה עניינה ביטול, שהרי תיבת חכמה היא גם: כח מ"ה - ביטול).

(תורה אור דף פא עמ' ב'ג)

להעלות נר תמיד (כו,כ)

מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה (רש"י)

המנורה רומזת לישראל, כמובא במדרש (ילקוט-שמעוני זכריה ד). הכוהן, המדליק את המנורה, היינו מי שחננו ה' ובחר בו לשרת לפניו בקודש - חייב להשתדל להדליק את "נר ה' נשמת אדם" של מכריו ומיודעיו, ולחזור ולהדליקו עד ששלהבת י"ה של אור התורה והמצוות תהיה עולה בהם מאליה, ולא יזדקקו עוד למוכיח ולמעורר.

שיעור זמן ההדלקה הוא - "עד בוקר", זה העולם הבא שכולו בוקר (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א).

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 676)

ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התמים (כה,ל)

את האורים ואת התומים: הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החושן... ובמקדש שני היה החושן... אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט (רש"י)

זאת אומרת שגוף החושן היה קיים גם בבית שני, אלא שנחסר עניין המשפט שבו, היינו פעולתו בעולם (שעלי-ידו נשפטים בני-ישראל והעולם).

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁷.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³⁸. ואם קראוהו, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה³⁹.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...!", "ה' ה' א-ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרים הקורא בתורה⁴⁰. כשעלה הרבי לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור⁴¹.

בקריאת הפסוק 'ויקרא בשם ה'" (וכן כשאומרים אותו בתפילה) יש להפסיק מעט בין "בשם ל-ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'⁴².

מחצית השקל:

נותנים 'מחצית השקל' לצדקה ונפרט לבית-הכנסת ובית-המדרש⁴³, שהם ברוגמת המשכן

37 ספר-המנהגים שם.

38 שו"ע סי' תקס"ו סי' בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד אר"ח סי' ק).

במשנ"ב סי' ק כהביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א סי' ט"ו רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תנינא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצ"צ הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

39 לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק א ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

40 מגדרי האדם, 'התועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

41 וסיים עם הש"י, 'התקשרות' גיליון מ' סע"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"י.

42 לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.

43 משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו משום שלילת תניית צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה שה"ש תש"נ ח"א עמ' 303 (לקוטי שיחות ח"א עמ' 182, וסה"ש תנשא"א ח"א עמ' 320) - 'אוצר' עמ' רנג. כשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים בה.

והמקדש] ביום התענית⁴⁴ לפני מנחה⁴⁵, זכר למחצית-השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהו לשקליו"⁴⁶.

כל אחד נותן שלושה מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן [בארה"ק ת"ו בימינו: שלושה חצי-ש"ח]⁴⁷, ומנהג זה כולל את כל ישראל, ועל-כל-פנים - כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מ"ג שנה. ומה טוב ומה נעים - שיחנכו גם קטנים לתת גם עבור כל בני הבית⁴⁸, ו"מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית"⁴⁹, ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁴⁹.

44 ספר-המנהגים - מנהגי פורים. מלשון זו נראה, שאין זה רק קדימת הנתינה לפני פורים, אלא שיש לזה קשר ענייני עם התענית, כמ"ש במקור הדברים (מהרי"ל עמ' תכא, הובא בד"מ סי' תרצ"ד). ובכף החיים שם ס"ק כה מבאר "כדי שיהא צדקה עם התענית לכפר". ולכאורה עפ"י צריך ליתנו או גם בירושים ת"ו, כמ"ש בלוח ע"י-חיים, ולא כמ"ש בלוח כולל-חב"ד (וכנהוג בין אנ"ש שם) ליתנו שם במנחת פורים דפרוים. וע"ע.

45 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תרצ"ד ס"א ממהרי"ל.

46 ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

47 רמ"א שם. בעבר לא היו בארה"ק מטבעות של 'מחצית', ולכן הורגלו לתת חצאי דולרים (ראה לוח ע"י חיים, ופסקי תשובות סי' תרצ"ד הערה 25), אבל כעת אין טעם לזה. כן לא מצאתי טעם למה שיש נותנים ג' פעמים ג' מחציות.

מהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד - כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפרשת שקלים. ב) רמז לשלושת ימים שצמו בימי אסתר, כדאיתא בספרים [מטה-ימשה סי' תשנ"ו, אליה-דבה סי' תקס"ו סי' ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש - 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה. ג) ע"ד "אוריין תליתאי לעם תליתאי" רמז למתן-תורה בפורים "קיימו מה שקיבלו כבר", התועדויות תנשא"א ח"ב עמ' 332.

ועניינה: נתינה בבית-אחת סכום השווה לכל - עבודה שלמעלה מגדרי האדם, 'התועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

48 מג"א סי' תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כף החיים שם ס"ק כז, 'דרכי חיים ושלו' סי' תתמ"ג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט - 'אוצר' עמ' רנג. - ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

49 שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר-המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששנינו (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו - מקבלים מהם".

עלות השחר כתל-אביב: 3:54.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בכרכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'פאנו', אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים²². ואם אין, אומר ב'שומע תפילה'²³.

סליחות²⁴:

אומרים אותן בעמידה²⁵ ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומן אחרי אמירת תחנון, 'זהו רחום' ו'שומר ישראל'²⁶, בסדר דלהלן²⁷:

קוה קיוונו / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אדם בקום²⁸ / א-ל מלך²⁹, ויעבור / כי עמך/ כרחם/

עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בהו.

22 ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח"צ דק"א או"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, ע"ש. ואף בא"ק ח"ט"ז עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

23 מנשה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

24 סידור תהלת ה' (הישן) עמ' 359. החדש - עמ' 394.

25 מובא מס' קיצור של"ה.

26 כך נהגו תמיד במניין של הרבי (ואינו דומה לסליחות דצום גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות עצמו).

27 ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות מ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבילות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא רק לאמירת הסליחות, ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' 81).

28 ספיקו זה, בבית ד"ה "מקשיב דבר שקר", נדפס אצלנו: "סדר להשתמש בשונים..." (וכן בסידור אוצר התפילות, בניקוד שונה), ולכאורה צ"ל: "סדר" [מלשון "בן סורר ומורה"], כמ"ש בסידורים: יע"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תקכ"ז) ועבודת ישראל (עמ' 619).

29 בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' - נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת

אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתה הא-ל / א-ל מלך, ויעבור / במתי מספר³⁰ / א-ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך³¹ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³² / משיח צדקך³³ / א-ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני³⁴ / אבינו מלכנו הארוך³⁵, וכו': ברך עלינו שנה טובה; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו ב...']³⁶ / ואנחנו לא נרע / חצי קדיש.

ה' הישנים (וכ"ה בסליחות שבסידורים: סידור ונצאי רפ"ד (סה,ב), סידור הארז"ל ל' אשר (ק,א), יע"ץ, עבודת ישראל ואוצר התפילות). ואילו במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' (כבסידור הארז"ל להר"ש מרשקוב (קד,א)), נדפס תמיד "מהודעת". בגיליונות קודמים של לוח זה כתבתי לתקן זאת גם בסליחות שבסידורים, וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים בהוצאת קה"ת ארה"ק, אך העירוני שבהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת" (התזת השי"ן במבטא רבינו ניכרת למדי), ויש לבדוק בשאר התעניות.

30 פיזט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חוזרים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו' ובסוף הפיוט חוזרים על כל חרוזו הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' ה"ל), אך במראות-קודש מתענית-אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר על כל חרוזו הראשון גם בין כל בית ובית.

31 סידור תהלת ה' הנ"ל עמ' 347. וצ"ל 'פקדנו בישועתך', ללא וא", כבפסוק, וכן נדפס בסליחות - מנהג חב"ד'.

32 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תענובו ולא עד בכלל. ואחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

33 מדלגים "א"א... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה, ע"פ דברי הארז"ל שלא לומר פעמיים וידוי באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם 'הרשענו ופשענו', כנראה מפני שגם זה (חלק מן ה)וידוי.

34 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

35 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).

אין מנהגנו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו יחידי מתחילה ועד סוף 'אוצר' אלול-תשרי עמ' קב).

בסידורי תורה-אור ותהלת-ה', והחל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: זְמַיּוֹת, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור תו"א (ג.י. תש"א - ובניגוד לסידורים הישנים) - 'אוצר מנהגי חב"ד' שם עמ' קא.

36 ספר-המנהגים עמ' 45.

הדבר עולה בקנה אחד עם הנאמר בתורת החסידות, שהיתרון והעילוי העיקרי שהיה במקדש הראשון על המקדש השני לא היה במדרגת גילוי האלקות שבמקדש עצמו, אלא בהמשכת גילוי זה גם בגבולין: בבית הראשון נמשך גילוי זה גם מחוץ למקדש עצמו, בגבולין, מה שאין כן בבית השני.

(לקוטי שיחות חלק יא, עמ' 138)

ועשית ציין... ושמת אותו על פתיל תכלת (כה, לו-לז)

ציין מכפר על עזות פנים (זבחים פח)

כתוב בספר אורחות-צדיקים (שער הבושת), ש"אם יתבייש האדם בגלוי ובסתור לפני השם יתברך לבר, אין מעלה למעלה מזאת". אך מה שהאדם אינו מתבייש מפני השם יתברך, אלא הוא בבחינת עז פנים, זהו מפני שבעיניו השם יתברך רחוק ממנו.

זהו שרמזו הכתוב: "ועשית ציין" - "ציין" הוא מלשון ראייה (כמו "מציצין מן החרכים"), היינו העבודה של הסתכלות כלפי מעלה, ועל-ידי כך יתבייש מהשם יתברך, "ושמת אותו על פתיל תכלת" - על-ידי הסתכלות זו יגיע לבחינת בושת (יראה עילאה) הנרמזת ב'תכלת', כאמור בווהר ש'תכלת' רומזת לבחינת יראה.

(אור-התורה, כרך ה' עמ' א'תשנז)

את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים

(כט, לט)

חסידים ראשונים הסבירו את שני ה'תמידים' בעבודת האדם לקונו. וכך אמרו:

ה'תמיד' של שחר הוא - "שיוויתי ה' לנגדי תמיד"; וה'תמיד' של בין הערבים הוא - "וחטאתי נגדי תמיד"...

כלומר, תחילת עבודת האדם בבוקר היא לזכור שהוא עומד לפני ה' (שיוויתי ה' לנגדי תמיד), וממילא יקום בזריזות לעבודת הבורא, כאמור בשולחן-ערוך אורח-חיים בתחילתו; ועבודת הלילה היא קריאת שמע שעל המיטה, שאז על האדם לעשות חשבון צדק על מעשיו במשך היום אשר לא היו כדבעי - "וחטאתי נגדי תמיד"...

(מפי הרה"ח ר' שמחה גורודצקי)

ועשית מזבח מקטר קטורת (לא)

למה נאמרה פרשת מזבח הפנימי בסוף פרשת תצווה ולא עם שאר כלי המשכן ובכללם המזבח החיצון, בפרשה הקודמת?

כי יש הבדל מהותי בין עבודת ה' במשכן בכלל והקרבת הקרבנות במזבח החיצון במיוחד, ובין הקטרת הקטורת במזבח הפנימי:

התוכן הפנימי של מעשה הקרבנות הוא התקרבות היהודי אל הקב"ה, התקרבות שבה נפשו הבהמית (ה'בהמה' שבקרבו) עולה אל הקדושה. כאן דיי במידה מסוימת של התקרבות (אדם לא מצווה להיות מלאך...). אבל הקטורת עניינה התקשרות ("בחד קטירא אתקטרנא") והתאחדות של עצם הנשמה עם הקב"ה - דרגה שהיא סיום ושלמות עבודת המשכן, ולכן נאמרה פרשה זו, בסוף כל עניין המשכן וכליו.

(משיחת שבת פרשת תצווה התנש"א. התוועדות תנש"א כרך ב, עמ' 322)

הלכות ומנהגי חב"ד

מרבין בשמחה¹

הכלל בכל ענייני טוב וקדושה הוא, ש"כל המקדים - הרי זה משוכח" ו"כל המרבה - הרי זה משוכח". ויותר מזה - בנוגע לענייני שמחה, ה"פורצת גדר", ועוד יותר - בחודש אדר, ועוד יותר - באופן שבכל יום מתווסף בשמחה על הימים שקדמו לו.

ובפשטות: שכל יהודי יוסיף בחודש אדר בכל ענייני שמחה, הן בנוגע אליו בעצמו, והן בנוגע לשמחה הזולת. ולכל לראש - הוספה ב"פיקודי ה' ישרים, משמחי לב", לימוד התורה וקיום המצוות בהידור.

וכן שיוסיפו בשמחה גם בפשטות ובעניינים גשמיים: הן בנוגע לשמחה את עצמו, והן את הזולת, החל מבני-ביתו - הבעל יוסיף לשמחה את אשתו, והורים יוסיפו לשמחה את ילדיהם, בעניינים המשמחים אותם, כפסקדין השולחן-ערוך² והקטנים - במגדנות, הנשים - בבגדים ותכשיטים, והאנשים - ביין וכן להוסיף לשמחה את הזולת שבסביבתו.

בעניין מבצע פורים והכנות לפורים - ראה פירוש בראש מדור זה בגיליון הקודם.

שבת-קודש פרשת תצוה

י"א באדר, פרשת זכור

רצוי לגלול את ספרי-התורה השני לפרשת

(1) תקציר מההוראה בנדון בישיבת ש"פ תרומה תשנ"ב, 'התועודיות' ח"ב עמ' 297 (המקור באידיש - מוגה).

(2) בעניין שמחת יום-טוב, שו"ע א"ח סי' תקכ"ט, בשו"ע אדמו"ר הזקן סי'.

זכור לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'³.

שחרית⁴: מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מניחים את הספר השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד סיום הקריאה בו)⁵ ואומרים חצי-קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטר בפרשת תצא (דברים כה, יז, יט): "זכור...".⁶

לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים, [קריאת] פרשת זכור היא מן התורה. לכמה פוסקים גם נשים חייבות בשמיעתה, וכפי שנהגו נשיישראל

(3) לוח דבר-בעתו (ע"פ הפוסק בס' קמד ס"ג שאין גוללין ס"ת בציבור, וע"ש ב"י ד"ה וכתב המרדכי).

(4) אין נוהרים מאכילה קודם שחרית, כמנהגו כל ימות השנה, על-אף ש"א (נטעי גבריאל הל' פורים פי"ט ס"ט) שאין לאכול אז יותר משיעור טעימה. והטעם, שאף שבשמיעת פ' זכור מקיימים היום מ"ע דאורייתא כפסק אדה"ז, הרי גם במ"ע מה"ת אפשר לאכול כשאין חשש שישכח לקיים המצוה (ראה הנסמן בפסקי תשובות סי' רלה אותיות ח"ז, וכיוון שאנו שומעים זאת במניין קבוע שרגילים להתפלל בו, אין חשש שישכח. ומה שאין טועמין קודם 'מצוה חביבה', אין זה שייך למצות מחיית עמלק, כמ"ש בכ"ח החיים (תרפ"ה ס"ק כט) שאין מברכים על השחתה, אפילו של אוה"ע. ובפרט אם נאמר שמצוה זו מקיימים גם בהזכרת מעשה עמלק בכל יום (שערי המועדים, פורים, סי' מרמז) ה"ז מצוה שבכל יום ואין בה חביבות (הרב שבתי שי' פרידמן, צפת ת"ו).

(5) שערי-אפרים שער י ס"ב.

(6) לוח כולל-חב"ד.

(7) שו"ע אדה"ז סי' רכב סט"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה בציבור, אך פרטי הקריאה - בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן, ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 ובשוה"ג]. וראה בהנסמן באנציקלופדיה תלמודית כרך ב עמ' קסו, ערך 'ארבע פרשיות' הערה 59 - שיחת ש"פ זכור תשמ"א, הנחת ה' ס"א. וראה 'התועודיות' תשמ"ח ח"ב עמ' 1188. תשמ"ט ח"ב עמ' 443.

[כדורותינו] לכוא לבית-הכנסת לשמיעת פרשת זכור⁸.

כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריאת פרשת זכור (ופרשת תצא) - וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכור עמלק" בצידי או בסגול - יש בזה מנהגים שונים, ולא שמעתי הוראה בזה. לכאורה נכון לקרות שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצא) להקדים 'זכר' (צירי-סגול) ואחר-כך 'זכר' (סגול-סגול), ובקריאת פורים (ופרשת בשלח) להקדים 'זכר' (סגול-סגול) ואחר-כך 'זכר' (צירי-סגול)⁹.

כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי-ישראל שיש לבטל את ה'מנהג' - להכות את 'עמלק' בקריאה זו¹⁰.

הגבהה וגלילה לספר השני¹¹.

אם יש רק ספרי-תורה אחד, אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטר, אולם את החצי-קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטר.

הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתי... (שמואל-א טו, ב-לה)¹²."

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת זכור 'כה אמר ה' צבאות, פקדתי', ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא

(8) משיחת פ' זכור תשמ"ג. לשונות שונים בישיבות הרבי וכו' בנדון הובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' [להלן: 'אוצר'] חודש אדר (נדפס יחד עם מגילת אסתר ו'שערי מגילה', הוצאת 'היכל מנחם', ירושלים תשס"ב), עמ' רמה.

אין לברך ברכת התורה על קריאתה לנשים בלבד (שו"ת מנחת-יצחק ח"ט סי' ח).

(9) ספר-המנהגים עמ' 72, והביאור באריכות בהערה שם. לכאורה, לאלה הקוראים בתורה במבטא הספרדי או במבטא הנהוג בארה"ק שאינם מבדילים כלל בין צירי לסגול, אין מקום לכל זה.

(10) הובאו בילקוטי-יוסף ח"ה עמ' רנט. וראה המובא בעניין זה ב'התקשרות' גליון קט עמ' 18. כמוכח, הוא הדין והוא הטעם לקריאת 'ויבא עמלק' בשחרית של פורים (ביררו מאנשים נאמנים, שהרבי לא נהג בזה כלל).

(11) רגילים שהאוחז את הס"ת הראשון אינו עומד להגבהת הס"ת השני (וכ"פ בשו"ת קנין-תורה ח"ה סי' טז. והעירני הרמ"ח סי' אשיישראל, שלכאורה משמע כן בספרי-חסידים סי' תתקל, מטעם עוסק במצווה פטור מן המצווה, וצ"ע הרי לכאורה יכול לקיים שתייהן, וע"ש במקור חסד, עכ"ד).

(12) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.

ברכה¹³.

אומרים 'אב הרחמים'¹⁴.

יום שני

י"ג באדר - תענית אסתר¹⁵

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁶, מעוברת ומניקה¹⁷, ויולדת כל ל' יום¹⁸ - פטורים מהתענית¹⁹.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר²⁰. השוכב לישון וברעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקוממו, אין צריך להתנות לשתיה²¹.

(13) לוח כולל-חב"ד, ש"פ מקץ.

(14) היום-יום לש"פ זכור, אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב עמ' קסד, וכן משמע מסתימת לשון רבינו בסידורו - קצות-השולחן סי' פג בבדי-השולחן סוף ס"ק יג. לוח כולל-חב"ד.

(15) טעם מחודש בשם 'תענית אסתר', ראה בלקוטי-שיחות כרך ו עמ' 371.

(16) רמ"א סי' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עיניים (שם), וזקנים וששושי-כח (כה"ח תק"נ ס"ק ו).

(17) רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה - בפועל (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ה, ושי"ג).

(18) דינה כחולה (שו"ע אדה"ז סי' של ס"ה). נטעי-גבריאל שם. (19) לענין חתן וכלה ב' ימי המשתה בתענית זו דנו בנוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב סי' תרפ"ו בשערי-הציון ס"ק טז, כף-החיים תקמ"ט סק"ו ותרפ"ו סקט"ז ו"ס כח, קיצושו"ע סי' קמא ס"ב, יחוה-דעת ח"ב סי' נח, ונטעי-גבריאל נישואין ח"ב פכ"ה ס"ג ד' ושי"ג.

(20) בסידור אדמוה"ז 'סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. (וראה בזה: אנה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 ו'התקשרות' גליון קא עמ' 17 בשם הרבי, שהאמור שם לשעה מוקדמת יותר מדבר רק בתענית-תשובה (וע"ע שיחות-קודש - בלתי מוגה - תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12). אמנם במקור הדיון שהרבי מציין שם בתוספתא תענית פ"ב ה"ה הוא בתענית גשמים, ובגמ' פסחים ב,ב, איתא ע"ז 'תענית ציבור' סתם, וברשי' תענית יב סע"א "בכל תענית שהוא אוכל משתחשך, ואפילו בתענית יחיד", וברמב"ם הל' תענית פ"א ה"ח הובא בב"י ושו"ע סי' תקס"ד נפסק שהדין שווה בכל תענית שאוכלין בה בלילה 'בין ציבור בין יחיד' - ואולי כיוון שהנושא מוקשה - 'הבו דלא להוסיף עלה', ובפרט שברשי' הנ"ל משמע שתענית ציבור קלה יותר מתענית יחיד.

(21) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג